

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В ПРОМИСЛОВІСТІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглянуто деякі аспекти прискорення інноваційного процесу як складової регіональної політики в умовах глобалізації економіки, особливості розвитку та управління підприємств Житомирської області, доведено необхідність застосування інноваційного підходу як запоруки економічного зростання у довгостроковій перспективі.

Постановка проблеми. Головним завданням реформування національної економіки є формування ефективного механізму стимулювання економічного піднесення через запровадження переходу на інноваційну модель розвитку, яка шляхом інноваційного відтворення основних засобів забезпечує конкурентоспроможність як економіки, так і забезпечує приріст національного багатства (5). Стале зростання України, пов'язане з реформуванням економічної системи і трансформаційними процесами в усіх ланках суспільного життя, зумовлює потребу в пошуках нових підходів до організації суспільного виробництва.

В період ринкової переорієнтації економіки України активізувався процес пошуку раціональних рішень, що забезпечують підвищення ефективності функціонування не лише окремих підприємств, а і в цілому промисловості Житомирської області.

Важливою складовою регіональної економічної політики є формування конкурентоспроможного виробництва, спрямованого на вирішення найважливіших соціально-економічних завдань, яке залежить від ефективності та злагодженості діяльності всіх суб'єктів господарювання.

Одним із головних завдань стає подолання кризових явищ в економіці України, підвищення ефективності господарювання та прибутковості підприємств, удосконалення конкурентоспроможності продукції, прискорення оновлення виробничого потенціалу в усіх галузях промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологія організації і функціонування, а також проблеми розвитку промисловості досліджувались в працях багатьох вітчизняних економістів. До їх числа належать: В.І.Бойко, П.П.Борщевський, Б.М.Данилишин, Л.В.Дейнеко, О.С.Заєць, В.М.Колот, О.В.Кухленко, Н.В.Тарасова, А.М.Федорищева,

Л.Г.Чернюк, Г.О.Швиданенко, А.В.Шпичак. На наш погляд, в літературі ще недостатньо досліджені особливості формування матеріально-технічної бази промисловості та інноваційні аспекти її оновлення.

Мета статті. Метою дослідження є встановлення і обґрунтування важливості оновлення та оснащення сучасною матеріально-технічною базою підприємств, аналіз стану виробничої бази, пошук потенціальних можливостей оновлення процесу виробництва, використання інноваційної діяльності як фактору прискорення технічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Вирішенню проблеми оновлення матеріально-технічної бази та переведенню виробничого процесу на якісно новий рівень із залученням досягнень науки сприяє активізація інноваційної діяльності. На підприємствах доцільно використовувати нові рішення у галузі технології, техніки, організаційних форм і економічних методів господарювання. Опрацювання, прийняття і реалізація таких рішень складають зміст інноваційної діяльності.

Впровадження інноваційної моделі промисловості України може сприяти виведенню з кризи економічно відсталих регіонів, нарощенню внутрішніх фінансових можливостей територій і підвищенню ефективності їх використання.

Одним із таких регіонів є Житомирська область, яка не зважаючи на достатній ресурсно-сировинний потенціал, знаходиться на останніх місцях по показниках економічного розвитку і має статус депресивного регіону. Виходячи із соціально-економічної ситуації в області, існуючих проблем та наявних можливостей для їх вирішення, стратегічною метою соціально-економічного розвитку області до 2015 року є інноваційний розвиток промисловості.

Аграрне спрямування економіки регіону дає значні резерви для розвитку промисловості. Збільшення виробництва продукції сільського господарства, наявні незадіяні виробничі потужності переробних підприємств та зростання споживчого попиту дадуть можливість подальшого нарощування обсягів.

Максимально ефективний вплив на виробництво спричиняють комплексне проведення інноваційних процесів в технічній, організаційній та економічній сферах.

Технологічні інновації передбачають проведення комплексу робіт, спрямованих на створення і освоєння нових видів продукції, впровадження прогресивних технологічних процесів, а також технологічні зміни продукції.

Кінцевим продуктом проведення інноваційної діяльності є випуск інноваційної продукції. До обсягу інноваційної продукції відносять продукцію, що відрізняється від раніше випущеної технічними характеристиками і сферою використання, тобто зазнала значних технологічних змін; традиційну продукцію, параметри якої модифіковані протягом

останніх трьох років та продукцію, розроблену на впровадженні вдосконалених виробничих методів.

Науково-технічний прогрес, його темпи і соціально-економічні результати визначають потенційні можливості розвитку та ефективності виробництва. Чим ефективніше та цілеспрямованіше використовуються новітні досягнення науки та техніки, які є першоджерелами розвитку продуктивних сил, тим успішніше вирішуються пріоритетні (виробничі) соціальні завдання життєдіяльності суспільства.

Стрімкий розвиток науково – технічного прогресу, особливо в останню третину ХХ сторіччя та на початку ХХІ сторіччя, перетворив досягнення науки і техніки на головне джерело розвитку систем управління. НТР привела до появи великої кількості нововведень, які дозволили значно підвищити ефективність створеної якісно нової продукції, її екологічну чистоту, забезпечили можливість максимальної автоматизації процесів розробки, виробництва, експлуатації, виключили фізичну працю тощо.

В останні роки істотно підвищився інтерес вчених до вирішення проблеми відтворення, раціонального використання і підвищення ефективності основних виробничих фондів у напрямі удосконалення управління господарством з метою прискорення проходження нової ідеї по ланцюгу: наука – техніка – виробництво у галузях, які формують основні фонди.

С.Ф. Покропівний тлумачить науково-технічний прогрес як безперервний взаємообумовлений процес розвитку науки та техніки; у ширшому суттєво-змістовому значенні – це постійний процес створення нових і вдосконалення застосовуваних технологій, засобів виробництва і кінцевої продукції з використанням досягнень науки. НТП, зазначає він, можливо тлумачити як процес нагромадження та практичної реалізації нових наукових і технічних знань, що охоплює кілька стадій: фундаментальні теоретичні дослідження; прикладні науково-дослідні роботи; дослідно-конструкторські розробки; освоєння технічних нововведень; нарощування виробництва нової техніки до потрібного обсягу, її застосування (експлуатація) протягом певного часу; техніко-економічне, екологічне й соціальне старіння виробів, їхня постійна заміна новими, ефективнішими зразками.

В умовах переходу агропромислового комплексу до ринкового механізму господарювання, зростання основних фондів, актуальною проблемою є вибір раціональних способів їх відтворення. Відомо, що в сучасних умовах основними формами відтворення основних фондів в галузях є реконструкція і технічне переозброєння підприємств. Основними внутрішніми джерелами фінансування капітальних вкладень є прибуток і амортизаційні відрахування. Останні за своїм економічним змістом характеризують оборот основних виробничих фондів і призначені для забезпечення їх безперервного відтворення.

Як відомо, амортизаційний фонд використовується на капітальне будівництво, капітальний ремонт і модернізацію основних фондів. Значення його визначається в фінансуванні відтворення як питомою вагою в загальній сумі капітальних вкладень, так і абсолютними розмірами.

Головним власним джерелом інвестицій на підприємстві має бути прибуток. Лише маючи достатню суму прибутку, підприємство може реконструювати виробництво, придбати нові продуктивні засоби виробництва, передові технології виробництва для переробки продукції і тим самим досягнути високої конкурентоспроможності продукції.

Науково-технічний прогрес, який завжди здійснюється у взаємозв'язаних еволюційних і революційних його формах, є домінантою розвитку продуктивних сил, невинного підвищення ефективності виробництва. В сучасних умовах великого значення набуває розвиток продуктивних сил промисловості України.

Продуктивні сили є провідною стороною суспільного способу виробництва, а рівень їх розвитку загальним показником соціально – економічного прогресу. З розвитком продуктивних сил зростають продуктивність праці, національне багатство, з'являються нові джерела енергії, однак головним критерієм суспільного прогресу є розвиток людини, її потреб, інтересів, цілей.

Взаємодія особистісних і речових факторів виробництва є важливою умовою підвищення та зростання продуктивності праці, національного багатства, у процесі такої взаємодії виникає нова продуктивна сила, яка не властива жодному із цих факторів зокрема.

З початку розгортання науково – технічної революції (середина 50 –х років ХХ ст.) наука перетворилась у безпосередню продуктивну силу, постійно революціонізуючи розвиток техніки, а інформація - з початку другого етапу науково – технічної революції (середина 70 – х років). Характерною рисою сучасного науково – технічного прогресу (еволюційний розвиток науки і техніки) є те, що він охоплює всі сторони життєдіяльності суспільства.

Прискорення науково – технічного прогресу в галузях призведе до зростання виробництва кінцевих результатів високої якості у розрахунку на одиницю сукупних витрат суспільної праці.

Одним з факторів підвищення ефективності розвитку промисловості України є науково – технічний прогрес, прискорення якого забезпечує суттєве збільшення обсягів виробництва продукції, підвищення її якості з найменшими витратами живої та уречевленої праці.

Слід відмітити, що сучасний стан науково – технічного прогресу в промисловості характеризується низькими показниками, що зумовлено дією факторів, серед яких важливе

значення мають недостатні обсяги капітальних вкладень у розвиток науки, техніки й технології виробництва.

Економічне та соціальне значення науково – технічного прогресу в промисловості регіону полягає у наступному:

1. Науково – технічний прогрес є важливим фактором росту продуктивності праці, він забезпечує приблизно 60-70 % росту продуктивності праці.
2. Науково – технічний прогрес створює умови для більш ефективного використання сировинних та матеріальних ресурсів, основних фондів і капітальних вкладень.
3. Науково – технічний прогрес забезпечує підвищення якості продукції.
4. Науково – технічний прогрес сприяє вдосконаленню організації виробництва, його концентрації та спеціалізації.

В умовах формування ринкового механізму господарювання проблема підвищення ефективності використання основних виробничих фондів є складною, а її вирішення має важливе значення для прискорення науково-технічного прогресу в промисловості Житомирської області.

“Організаційний прогрес виступає як узагальнена характеристика процесу використання організаційних факторів розвитку та підвищення ефективності виробництва. Його суть полягає в удосконаленні існуючих та застосуванні нових методів і форм організації виробництва і праці, елементів господарського механізму в усіх ланках управління економікою.

Організаційному прогресу властиві певні особливості, що відрізняють його від науково-технічного прогресу.

По-перше, НТП є безпосереднім і головним чинником зростання продуктивності (ефективності) виробництва, а організаційний прогрес забезпечує реалізацію створюваних НТП потенційних можливостей інтенсифікації виробничо-трудова процесів.

По-друге, створення і впровадження нової техніки й технології, застосування нових конструкційних матеріалів та освоєння нових виробів приводять до зниження трудомісткості їхнього виготовлення, а вдосконалення організації виробництва і праці дає змогу зменшити втрати робочого часу і простої устаткування.

По-третє, практична реалізація окремих напрямків НТП постійно пов'язана з великими затратами суспільної праці, матеріальних і фінансових ресурсів; здійснення ж заходів організаційного характеру в багатьох випадках не потребує нових витрат (у крайньому разі – незначних додаткових ресурсів) (4).”

Організаційний прогрес включає в себе вдосконалення не лише безпосередньо процесу виробництва і праці, а й функціонування окремих елементів господарського

механізму – системи управління, планування, програмування, фінансування, матеріального стимулювання, матеріально-технічного забезпечення, науково-технічного обслуговування тощо. Раціоналізація системи господарювання є важливою передумовою покращання організації трудової діяльності персоналу, засобом поєднання науково-технічного та організаційного прогресу, що забезпечує підвищення ефективності виробництва через його всебічну інтенсифікацію.

Отже, в Україні виникла проблема розробки політики, яка буде забезпечувати вплив інновацій на економічні зростання країни. Але потрібно не тільки наближуватись до європейської політики технологічного оновлення, а й приймати безпосередню участь в ній.

Заходи, які необхідно здійснювати з метою організаційно-функціональної трансформації науково-технологічного потенціалу, мають побудувати організаційну структуру науки на основі поєднання галузевого підходу, який націлений на забезпечення загального прогресу наукових знань, з проблемно - орієнтованим, що найбільш відповідає ринковим відносинам. Галузевий підхід має домінувати у сфері розвитку фундаментальних досліджень і базуватися на використанні достатньо сталих організаційних структур, а проблемноорієнтований – у галузі прикладних досліджень і розробок, для виконання яких можуть бути використані як постійні, так і тимчасові організаційні структури.

Рівень інноваційної діяльності підприємств Житомирської області залишається в даний час на низькому рівні. Більшість підприємств не займається впровадженням сучасних, екологічно чистих, безпечних, ресурсозберігаючих технологій по виробництву та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції. Зменшення інноваційно-активних підприємств пояснюється введенням нової методології, за якою до нових видів продукції відносяться лише ті, які мають нові технологічні характеристики, або суттєво відрізняються від аналогічних.

Таким чином, комплексне проведення інноваційної діяльності та розробка інноваційної стратегії на підприємствах Житомирської області може позитивно вплинути на оновлення виробничого процесу, випуск якісної та конкурентоспроможної продукції, насичення ринку сучасними товарами та задоволення споживчого попиту.

Успішному вирішенню цих завдань мають сприяти заходи навчання, перепідготовки кадрів та підвищення їх кваліфікації з метою вивчення закономірностей інноваційної діяльності в ринкових умовах. Треба зазначити, що Україна в кадровому відношенні не відстає від провідних європейських країн – освітній рівень нашого населення за міжнародними критеріями є саме європейським.

Висновки. При загальних незначних масштабах інноваційної діяльності позитивний вплив її на економічні показники очевидний – підприємства, які впроваджували інновації,

одержали приріст продукції, підвищили її конкурентноздатність, розширили ринки збуту, знизили матеріало- й енергомісткість виробництва.

Нам доведеться забезпечувати економічне зростання України, використовуючи саме ті ресурси, які є реально в економіці та які можемо очікувати з-за кордону. А це означає, що розвиток буде йти структуровано через окремі та, що найбільш важливо та бажано, через пріоритетні напрямки.

Інноваційному розвитку промисловості регіону можуть сприяти такі передумови:

- правові - прийняття відповідної законодавчої бази, розробка та реалізація цільових програм бюджетної підтримки інноваційного розвитку підприємств, посилення захисту права інтелектуальної власності;

- організаційні – розвиток регіональної інфраструктури інноваційної діяльності, зокрема створення технопарків, інноваційних бізнес-інкубаторів, науково-дослідних центрів; на мікрорівні підприємств - проведення процесів реінжинірингу за допомогою висококваліфікованих спеціалістів та створення оновленої організаційної структури підприємства;

- інформаційні - розширення інформаційної бази, використання інформаційних банків даних, запровадження регіонального моніторингу інноваційної активності;

- управлінські – проведення довгострокового перспективного планування та прогнозування виробничої діяльності, розробка та реалізація інноваційної мікрополітики технологічних процесів на підприємствах.

На наш погляд, необхідно широко впроваджувати такі форми інвестиційно-інноваційної діяльності, як трансфери технологій та лізинг високотехнологічного обладнання. При цьому головним для інвестицій у науково-технічний розвиток області повинно стати техніко-технологічне оновлення всіх сфер виробництва з пріоритетами щодо впровадження інновацій, спрямованих на зниження частки живої праці, прискорений розвиток інфраструктури. При цьому головною передумовою успіху є обов'язкове поєднання інвестиційної діяльності з інноваційною, оскільки інвестиції без інновацій, як показує практика, лише сприяють подальшому нагромадженню основних фондів, екстенсивному господарюванню, і як наслідок – подальшому відставанню в рівні науково-технічного розвитку. Проблема активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств області, на наш погляд, зумовлює також і необхідність втручання та використання державою різноманітних форм її підтримки та стимулювання. Необхідно зазначити, що на даний час в Україні створено законодавчо-правове забезпечення, яке визначає правові та економічні умови науково-технічної та інноваційної господарської діяльності підприємства, передбачає регулювання відносин, визначає порядок та умови підтримки суб'єктів, які здійснюють

науково-технічну та інноваційну діяльність. Але механізм технологічного оновлення інноваційного спрямування знаходиться ще у стані розробок.

Враховуючи вищевикладене, можна зазначити, що дослідження основних закономірностей формування сучасної матеріально-технічної бази із залученням новітніх досягнень науки і техніки може виявити значні резерви підвищення ефективності роботи промисловості області. Визначальна роль та економічне значення інноваційної діяльності полягає у тому, що вона є мірилом і основою розвитку технічного переозброєння промисловості, забезпечуючи відповідний рівень та темпи збільшення виробництва продукції. Оновлення виробничої бази підприємств за допомогою активізації інноваційної діяльності є одним із факторів забезпечення сталого розвитку.

Розвиток промислового виробництва, який має вищу економічну ефективність у порівнянні з іншими галузями економіки, на інноваційно-інвестиційній основі стане поштовхом для розвитку продуктивних сил регіону, його виробничої та соціальної інфраструктури, підвищення добробуту населення.

1. Список літератури

2. Бутко М.П. Регіональні проблеми інноваційно-інвестиційних трансформацій в Україні // Вісник академії економічних наук України.-2003.- №2.- С.30.
3. Данилишин Б., Чижова В. Науково-інноваційне забезпечення сталого економічного розвитку України // Економіка України. – 2003.-№2. - С.30.
4. Геєць В.М. Перспективи розвитку економіки України та можливий вплив на нього інноваційних факторів // Наука та наукознавство. – 2006. - № 3. - С.24-28.
5. Економіка підприємства: Підручник/ За заг. ред. С. Ф. Покропивного. – Вид 2-ге, перероб. та доп. – К.:КНЕУ, 2006. – 324 с.
6. Петруха С.В., Колотуша М.М., Смолюк Д.О. Наукові підходи до побудови системи стимулювання інвестування економіки України // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - №11. – С.39-48.

VALINKEVYCH N.V. SOME ASPECTS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF INNOVATIVE PROCESS IN THE INDUSTRY OF ZHYTOMYR REGION.

Some aspects of acceleration of innovative process as compound regional policy in the conditions of globalization of economy, feature of development and management of the enterprises of Zhitomir area are considered, is proved necessity of application of the innovative approach as the guarantee of economic growth in long-term prospect.

Keyword: innovative - investment activity, scientific and technical progress, system rationalization of household.

**ВАЛИНКЕВИЧ Н.В. НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ИННОВАЦИОННОГО ПРОЦЕССА В ПРОМЫШЛЕННОСТИ ЖИТОМИРСКОЙ
ОБЛАСТИ.**

Рассмотрены некоторые аспекты ускорения инновационного процесса как составляющие региональной политики в условиях глобализации экономики, особенности развития и управления предприятий Житомирской области, доказана необходимость применения инновационного подхода как залога экономического роста в долгосрочной перспективе.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционная деятельность, научно-технический прогресс, рационализация системы хозяйства.